

Research Paper

Scenarios of Urban Public Spaces Sociability (Case Study: Urmia City)

Ali Akbar Taghilou*: Professor in Geography and Rural Planning, Department of Geography, Urmia University, Urmia, Iran

Hamid Reza Nouri:

Ali Reza Ahmadi: M.S, Geography and Urban Planning Department, Faculty of Humanities, University of Zanjan , Zanjan, Iran

ARTICLE INFO

Received: 2023/05/23
Accepted: 2024/05/15
PP: 57-70

Use your device to scan
and read the article
online

Keywords: sociability,
space, public
spaces, scenario,
Urmia city

Abstract

The sociability of the city's public spaces leads to the socio-economic prosperity of the city, and its failure is considered one of the most fundamental urban problems. Current public spaces in our metropolises, including Urmia, are not exempt from this. The current research aims to explain the future state of public spaces in terms of sociability, with the use of a future research perspective and descriptive-survey method in order to explain the sociability scenarios of public spaces in Urmia city, emphasizing on research documents and experts' opinions of this topic. With this goal in mind, first the key drivers affecting the sociability of public spaces were extracted from library documents and the data were collected using a researcher-made questionnaire and analyzed with MICMAC software. After identifying the key drivers of the system, which are a total of five drivers, including the multi-purpose space, the amount of general supervision of the space, the presence of green spaces, the amount of facilities in the space and the presence of different age groups, the three possible situations of optimal, static and critical for each of the drivers are determined. After experts' evaluation and data entry into the scenario wizard software, a total of 1 strong scenario, 15 believable scenarios and 206 weak scenarios were identified and discussed in the sociability of public spaces in Urmia. The results indicate that the possibility of crisis situations in the future of Urmia's public courts is more likely than the favorable and static situation. The results of the research indicate that the application of a future-oriented and scenario-oriented view facilitates the logical and planned achievement of the desired state of sociability of spaces and reveals the possible dangers of facing critical situations in the public spaces of the city.

Citation: Taghilou, A., Nouri Eibloo, H., & Ahmadi, A.R. (2025). **Scenarios of Urban Public Spaces Sociability (Case Study: Urmia City).** *Journal of Research and Urban Planning*, 16(62), 57-70. <https://doi.org/10.30495/jupm.2024.31901.4351>

*. **Corresponding author:** Ali Akbar Taghilou, **Email:** a.taghilo@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

In fact, the human is an entity in relation to other objects and people in the world and can evolve only through interaction with them. The lack of face-to-face interactions in the urban space is one of the basic problems of contemporary cities. Urban public spaces make it possible to understand the city by providing the possibility of encounters and dialogue between the citizens of a city. In fact, the public space provides the possibility of a communication between the citizens or urban groups that compile the text of the city in a process of dialectical materialism. Therefore, presence and exposure in urban spaces are a burden on participation in the fate of the city and its citizens. Public spaces promote the democratization of urban society by having a sociable atmosphere and creating a context for interactions between citizens and urban social groups. These are the places where urban text is formed from the collision of various ideas and beliefs and their results. In the process of modernization, industrial fields are cut from the closed institutions of the disciplinary society, penetrate into the social body, and make the social matter uniform and standardized through separation and individualization. This issue reduces the quality of public spaces and makes sociability, social interaction and conversation within these spaces flourish, and this issue changes a democratic urbanism into a controversial one. It is as if some citizens are excluded from the urban text and have no role in its compilation. The influence of modernity in the Iranian and urban planners' thinking also reveals similar effects in urban spaces, especially mother cities as regional and national poles, and the city of Urmia is not an exception in this regard. Therefore, it seems necessary to think about ways to improve the quality of the future public spaces of this city for more socialization.

Methodology

This study is an applied research with futurology and scenario writing approach. Data collection included library sources and field data. First, the effective indicators of the sociability of urban public spaces were identified by studying library resources, and then by creating a cross-effects questionnaire,

the effects of the identified factors were evaluated by experts (on a scale of 0 to 4) during structural analysis. Twenty-four experts were selected by snowball sampling from the academic community of the subject area of the research, and the collected data from the questionnaire was entered into the Micmac software. In the next step, the variables that have the highest direct and indirect influence/receptivity in the system and were part of the system's risk variables were selected for the continuation of scenario writing and by developing the logic of the scenario and evaluating the cross matrix (values from -3 to 3), by Experts questionnaire, these values with three defaults: staying constant, decreasing and increasing, were entered in the scenario wizard software and the desired scenarios were compiled.

Results and Discussion

The influence/receptivity graph of the indicators on the Micmac screen shows the types of variables in the system. First of all, this graph indicates the instability of the system because the distribution of variables is such that most of the variables are scattered around the diameter. In terms of the typology, the variables of multi-purpose space, the amount of public supervision of the space, the presence of green spaces, the number of facilities available in the space, and the presence of different age groups are bidirectional variables of the system that have a very high impact/receptivity in the system. Among them, the variable of public supervision on space, the target variable and the rest are risk variables. For the five selected propellants, which were called the main actors of the system, different modes are envisaged from the point of view of futurology and planning. Therefore, three favorable, static, and critical conditions were determined for each of the engines. After determining the possible situations, the questionnaire on the mutual effects of each of the 15 situations on each other was completed by the experts in this subject area. The results were analyzed by Scenario Wizard software, and a total of 1 strong scenario, 15 believable scenarios, and 206 weak scenarios were identified for the future of socialization of public spaces in Urmia city. The only strong scenario of the research indicates the movement towards public green

spaces that provide various services and facilities to the residents.

Conclusion

The only strong scenario of this research will realize the social and welfare goals of the sociability of public spaces in Urmia city, which seeks to increase green spaces and improve the provision of services and facilities to space users, however, it neglects the economic functions of these spaces. The first plausible scenario, which was the most probable scenario of the research, indicates the economic and speculative importance of Urmia's public spaces. In this possible situation,

the economic efficiency of the sociability of the spaces is emphasized, whereas the social functions of the spaces are neglected. The achievement of the work can be justified from the point of view that, unlike the researches that emphasize the description and analysis of the current state of public spaces in the city, it pays attention to the future and the state of these spaces with a planning perspective. On the other hand, with the application of a future research perspective, the danger of the possibility and low quality of the occurrence of undesirable and critical states of sociability of the public spaces of the city was also revealed.

فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری

دوره ۱۶، شماره ۶۲، پاییز ۱۴۰۴
شاپا چاپی: ۰۵۲۲۹-۲۲۲۸ - شاپا الکترونیکی: ۲۴۷۶-۲۸۴۵
<https://sanad.iau.ir/journal/jupm/>

مقاله پژوهشی

سناریوهای اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: شهر ارومیه)

علی اکبر تقیلو[□]: استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، گروه جغرافیا، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

حمید رضا نوری:

علی رضا احمدی: دانشجوی کارشناسی ارشد، برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر به رونق اجتماعی-اقتصادی شهر می‌انجامد و عدم تحقق آن یکی از اساسی‌ترین پروبلماتیک‌های شهری قلمداد می‌گردد. فضاهای عمومی کنونی در مادرشهرهای ما از جمله ارومیه از این امر مستثنی نیستند. پژوهش حاضر با هدف تبیین وضعیت آینده فضاهای عمومی از نظر اجتماع‌پذیری، با کاربست دیدی آینده‌پژوهانه و روش توصیفی-پیمایشی در صدد تبیین سناریوهای اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر ارومیه با تأکید بر اسناد پژوهشی و نظرات خبرگان این حوزه موضوعی برآمده است. نظر به این غایت، ابتدا پیشران‌های کلیدی مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی از اسناد کتابخانه‌ای استخراج گردید و داده‌ها با ابزار پرسشنامه محقق ساخته گردآوری شده و با نرم افزار MICMAC تحلیل شدند. پس از شناسایی پیشران‌های کلیدی سیستم که مجموعاً پنج پیشران شامل چندمنظوره بودن فضا، میزان نظارت عمومی بر فضا، وجود فضاهای سبز، میزان تسهیلات موجود در فضا و حضور گروه‌های مختلف سنی، وضعیت‌های احتمالی سه‌گانه مطلوب، ایستا و بحرانی برای هر یک از پیشران‌ها تعیین شد. پس از ارزیابی خبرگان و ورود داده‌ها به نرم‌افزار سناریویزارد، در مجموع ۱ سناریو قوی، ۱۵ سناریو باورکردنی و ۲۰۶ سناریو ضعیف در وضعیت اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر ارومیه شناسایی شده و مورد بحث و بررسی قرار گرفتند. نتایج حاکی از این است که احتمال وقوع وضعیت‌های بحرانی در آینده‌ی اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی ارومیه بیشتر از وضعیت مطلوب و ایستاست. دستاوردهای پژوهش حاکی از این است که کاربست یک دید آینده‌پژوهانه و سناریو محور، امکان دستیابی منطقی و برنامه‌ریزانه به وضعیت مطلوب اجتماع‌پذیری فضاها را تسهیل کرده و خطرات احتمال مواجهه با وضعیت‌های بحرانی فضاهای عمومی شهر را آشکار می‌سازد.</p>	<p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۰۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۲۶ شماره صفحات: ۷۰-۵۷</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: اجتماع‌پذیری، فضا، فضاهای عمومی، سناریو، شهر ارومیه</p>

استناد: تقیلو، علی اکبر؛ نوری، حمیدرضا و احمدی، علیرضا (۱۴۰۴). سناریوهای اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: شهر ارومیه). فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، ۱۶(۶۲)، ۵۷-۷۰. <https://doi.org/10.30495/jupm.2024.31901.435>

[□] نویسنده مسئول: علی اکبر تقیلو، پست الکترونیکی: a.taghilo@gmail.com

مقدمه

تصور فضای شهری، عموماً با فراخوانی یک تصویر ذهنی تجربه شده از دوگانگی عمومی- خصوصی همراه است. فضاهای عمومی برخلاف نوع خصوصی آن، میدان فراخ‌تری برای جولان اندیشه در خصوص امر اجتماعی و امر سیاسی فراهم می‌آورند. این فضاها محل رها شدن از قفس تنگ اول شخص و تجلی انسان به مثابه موجود اجتماعی یا سوژه انسانی به مثابه دازاین^۱ است. در واقع سوژه انسانی موجودی در رابطه با سایر اشیا و افراد جهان است و تنها از طریق تعامل با آن‌هاست که می‌تواند به تکامل برسد. نبود تعاملات رو در رو در فضای شهری، از پروبلماتیک‌های اساسی شهرهای معاصر است. ترانژیک در مواجهه با مشکلات رایج کلامی و کاربرد فضای شهری در شهر مدرن، واژه “فضای گمشده” را به کار می‌برد (Jalaladdini & Oktay, 2012)، که یادآور حسی تراژیک و ابراز تألم نسبت به فقدان اجتماع انسانی و تعاملات نوستالژیک در فضاهای عمومی شهری پیشامدرن است. اگر قرار است که ما با هم زندگی کنیم، ضرورتاً یک بعد فضایی وجود دارد (Muffe, 2013). فضاهای عمومی شهری با فراهم کردن امکان مواجهه و گفتگو بین شهروندان یک شهر، امکان فهم شهر را میسر می‌سازند. و در واقع فضای عمومی امکان گفتگویی را میان شهروندان یا گروه‌های شهری فراهم می‌آورد که در یک فرآیند ماتریالیسم دیالکتیکی^۲، متن شهر را تدوین می‌کنند. چنان‌که در تولید فضای لوفور، فضا، هم نتیجه غائی تولید و هم با تعیین و استقرار شرایط لازم، زمینه و بستر تولید است (Boano et al, 2021). بنابراین حضور و مواجهه در فضاهای شهری، محملی بر مشارکت در سرنوشت شهر و شهروندان است. می‌توان چنین اندیشید که “تاکید مصرانه فوکو بر پیامدهای اجتماعی زایشی قدرت در دهه ۱۹۷۰” (Eliot, 2020)، هنگامی قابل درک است و به فعلیت می‌رسد که در بستر فضا ظهور کرده و با سایش و برخورد با دیگر جریان‌های قدرت- مقاومت و یا گفتمان‌های موجود، متن بس‌گانه شهری را تالیف کند. بنابراین فضاهای عمومی با اجتماع‌پذیری و زمینه‌سازی برای تعاملات و گفتگو بین شهروندان و گروه‌های اجتماعی شهری، به دموکراتیزه شدن جامعه شهری دامن می‌زنند. جایی که متن شهری از برخورد اندیشه‌ها و باورهای گوناگون و برآیند آن‌ها شکل می‌گیرد.

با ظهور تفکر مدرنیته و پیامدهای آن، شاهد تفکراتی هستیم که تحلیل رفتن کیفیت عرصه و فضای عمومی شهری را اعلام می‌کنند. آرنست و هابرماس، هر دو کیفیت عرضه عمومی در دولت شهرهای یونان باستان و دوران روشنفکری اروپای غربی قرن هجدهم و اهمیت آن‌ها برای حکومت‌های دموکراتیک را تحسین می‌کنند. هر دو درباره‌ی گسترش جامعه توده‌ای که از کیفیت مذکور کاسته است، شاکی هستند (Madanipour, 2003). در فرآیند مدرنیزاسیون، رشته‌های صنعتی از نهادهای بسته جامعه انضباطی بریده و در بدنه‌ی اجتماعی نفوذ می‌کنند و امر اجتماعی را از طریق جدا کردن و فردی کردن، یکدست و استاندارد می‌سازند (Lefebvre, 2014). این فرآیند در تطابق با سویه‌های نئولیبرال سرمایه داری که بوآنو و تالوچی (2021)، درباره‌اش می‌گویند: ((گواهی بر شتاب گرفتن فرآیند انحصارسازی بوده است))، به جای فضاسازی برای افزایش اجتماع‌پذیری و ایجاد بستر برای گفتگو و تعامل زبانی، از طریق زبانی یکطرفه با مخاطبش، انسان شهری، سخن می‌گوید؛ بودریار (2009)، با اشاره به زبان تبلیغ و پروپاگاندا که توده آن را مصرف می‌کنند، معتقد است: ((این زبان تمامیت‌خواه است. این ساماندهی یکطرفه، دست‌به‌دست ساماندهی یک‌طرفه تولید و توزیع کالاهای مادی می‌دهد)). این زبان یکطرفه، امکان تفکر انتقادی را به حداقل آن تقلیل داده و فردیت را جایگزین تعاملات اجتماعی می‌کند. همانطور که دبور در کتاب “جامعه نمایش” اشاره می‌کند: ((نمایش از فعالیت انسانی ایمن است و در معرض هیچگونه بازبینی یا اصلاح انتقادی قرار نگرفته است. نمایش نقطه مقابل گفتگو است)) (Debord, 2017). این مسئله از کیفیت مسبوق به سابقه فضاهای عمومی کاسته، و اجتماع‌پذیری، تعاملات اجتماعی و گفتگو را در درون این فضاها از رونق می‌اندازد و این مسئله از یک شهرگرایی دموکراتیک، یک شهرگرایی مناقشه‌آمیز^۳ می‌سازد. که توگویی برخی از شهروندان از متن شهری طرد شده و در تدوین آن هیچ نقشی ندارند. از طرفی پس از آمیخته شدن فضا به سرمایه در چرخه دوم انباشت سرمایه که هاروی (2008) از آن به “شهری شدن سرمایه” یاد می‌کند، فضاهای شهری و از جمله فضاهای عمومی تبدیل به کالایی اقتصادی می‌شوند و ارزش مبادله‌ای می‌یابند. بنابراین تمایل به این است که فضای عمومی را به مثابه ابزاری در خدمت اهداف اقتصادی ببینیم، که ممکن است در تضاد با انتظارات جامعه شهری از نقش اجتماعی و محیطی آن‌ها باشد (Madanipour, 2019).

نفوذ مدرنیته در تفکر برنامه‌ریزان و شهرسازان ایرانی نیز تأثیرات مشابهی را در فضای شهرها و بویژه مادرشهرها، به عنوان قطب‌های منطقه‌ای و ملی، آشکار می‌سازد که شهر اورمیه نیز مستثنی از این قاعده نمی‌باشد. شهر اورمیه که اخیراً با امواج مهاجرت‌های درون استانی نیز مواجه بوده است، الگوی نخست شهری فزاینده‌ای را در توزیع فضایی جمعیت به نمایش می‌گذارد (Ahmadi & Savari, 2024) که به معنای فشار بیشتر بر منابع و خدمات محیطی و نیاز فزاینده به فضاهای عمومی شهری خواهد بود. علاوه بر آن در دوران پس از همه

^۱ Dasein: سوژه انسانی در تفکر هایدگر به معنای آن‌جا-بودن

^۲ Dialectical Materialism: دیالکتیک در تفکر ماتریالیست‌هایی چون لوفور، پویش انضمامی ماده و محیط فیزیکی را به همراه دارد.

^۳ از ایده شهرگرایی مناقشه‌آمیز برای توصیف گفتمان‌های هم‌مونیک و تکنوکراتیک استفاده می‌شود (بوآنو و دیگران، ۱۴۰۰: ۴).

گیری مدیریت و ساماندهی فضاهای عمومی به نحوی که بتواند در مقابله با شیوع بیماری‌ها و حفظ فواصل فیزیکی و اجتماعی مؤثر باشد و همزمان از رکود اجتماعی-اقتصادی این فضاها و کسب و کارهای مستقر در آن‌ها جلوگیری کند، یک ضرورت محسوب می‌شود. بنابراین اندیشه برای جستن راهکارهایی در خصوص افزایش کیفیت فضاهای عمومی آینده این شهر، جهت اجتماع‌پذیری بیشتر، ضروری به نظر می‌رسد. در این جستار، با رویکرد آینده‌پژوهی، سعی شده است تا سناریوهای مطلوب برای افزایش کیفیت فضاهای عمومی جهت اجتماع‌پذیری آن‌ها، تبیین گردند و به سؤالات زیر پاسخ داده شود:

- پیشران‌های کلیدی مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی کدامند؟
- سناریوهای پژوهش وضعیت آینده‌ی اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر اورمیه را چگونه توصیف می‌کنند؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

هنگامی که لوفور (۱۹۹۱؛ ۱۹۷۴)، در نیمه دوم قرن بیستم، فضا را تولیدی اجتماعی خواند و آن را انتزاع انضمامی پنداشت که هم زمینه روابط اجتماعی است و هم نتیجه چنین مناسباتی، دو کلید واژه "فضا" و "اجتماع" بیش از پیش به هم پیوند خوردند. پیش از او نیز ادوارد تی. هال با ارائه نظریه پروکسمیک، بر نقش عوامل فضایی و بویژه مجاورت و فاصله‌ی فضایی در تعاملات اجتماعی تأکید کرده بود (Hall, 1959; 1968). برای او فضا به مثابه یک میانجی مطرح بود که می‌توانست در رفتارهای اجتماعی تأثیرگذار باشد. در این راستا از تقسیم فضا به دو دسته‌ی اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز بهره گرفت. تحت تأثیر پارادایم رفتارگرایی حاکم بر جغرافیا و رهایی از تقلیل‌گرایی‌های پوزیتیویسم جغرافیایی، پژوهش‌های فراوانی درباره اجتماع‌پذیری/گریزی در بافتهای شهری مختلف صورت گرفته است؛ آرام و همکاران (2018)، نقش فضاهای سبز را در ارتقا تعاملات اجتماعی در شهر همدان را موثر ارزیابی می‌کنند و همچنین شاخص‌های بعد زیباشناختی مبلمان شهری، سبزی‌نگی مناسب، کفایت مبلمان شهری و کفاسازی مناسب را در این خصوص موثر می‌دانند. شنگ و همکاران (2021)، تأثیر ویژگی‌های چیدمان فضایی نظیر اتصال، عمق به دروازه، عمق به راه اصلی و... را در دو پارک شهری در بیجینگ چین بررسی کردند. ارزیابی رگرسیون داده‌های پژوهش، نشان از تأثیر قوی مقیاس فضا، نوع فضا و ویژگی‌های چیدمانی فضا در تعاملات اجتماعی در پارک‌های شهری داشت. امیری پریان و دیگران (2019)، در پژوهش خود، تأثیر خیابان نو بهار کرمانشاه به عنوان یک فضای عمومی شهری را، پس از تکمیل و تجزیه و تحلیل آماری ۱۲۰ پرسشنامه گردآوری شده، بر شاخص‌های اجتماع‌پذیری موثر ارزیابی می‌کنند. در پژوهش محمدزاده بلالمی و همکاران (2021)، پس از جمع‌آوری داده از طریق گروه خبرگان، این نتیجه حاصل شده است که در میدان مرکزی شهر بم، سه عامل کالبدی-فضایی، فعالیتی-عملکردی و ادراکی-معنایی با تأکید بر عامل محصوریت و اجتماع‌پذیری، در ارتقا حیات جمعی فضاهای عمومی شهری نقش دارند. شیخی و رضایی (2017)، با هدف ارزیابی کیفیت محیطی در فضاهای عمومی شهر پیاده‌مدار در خیابان فردوسی شهر ایلام، با رویکرد ارائه مولفه‌های کیفیت محیطی، به توزیع پرسشنامه میان کاربران این فضای عمومی پرداخته و به این نتیجه رسیدند که شهروندان از کیفیت فضایی این خیابان رضایت کافی نداشتند. ترکمان، قائد و شمتوب (2017)، با رویکرد پنداشت فضاهای عمومی به عنوان پاتوق که محل اجتماع افراد جهت گفتگو، کسب اطلاعات، تفریح و... است، با جمع‌آوری ۱۰۰ پرسشنامه از میان بازدیدکنندگان پارک‌ها و میدانی شهر برازجان، به این نتیجه رسیدند که عوامل اجتماعی، محیطی، کالبدی و اقلیمی در تعاملات اجتماعی پاتوق مؤثرند.

الیاسی و همکاران (2016)، پس از پیمایش میدانی در بوستان‌های شهر مهاباد، به عنوان نوعی از فضاهای عمومی به این نتیجه رسیده‌اند که با ارتقای مشخصه‌های کالبدی پارک‌های شهری، اجتماع‌پذیری بهبود می‌یابد. منصوری و جهانبخش (2016)، با پیمایش تلفیقی از خبرگان و شهروندان، به ارزیابی مولفه‌های مؤثر بر ارتقای تعاملات اجتماعی و اجتماع‌پذیری در فضای خیابان مدرس کرمانشاه پرداخته‌اند؛ آن‌ها نتیجه گرفته‌اند که مولفه‌هایی همچون پیاده‌راه، ارتباط غیرکلامی و تعامل فضا و مکان، مولفه‌هایی تأثیرگذار بر ارتقا تعاملات اجتماعی و اجتماع‌پذیری در فضای شهری است. در پژوهش شجاعی و پرتوی (2016)، فضاهای عمومی دو محله دبستان و سه‌وردی و یک ناحیه در منطقه ۷ شهر تهران، با کاربست مشاهده، تحلیل کیفی و آمار توصیفی و استنباطی، جهت شناسایی عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقا اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی مورد کنکاش قرار گرفته است. آن‌ها ابعاد کالبدی، اجتماعی و فعالیتی را پیمایش کرده و به مقایسه و رتبه‌بندی فضاهای عمومی مورد بررسی پرداخته‌اند. اما در شهر اورمیه که محدوده پژوهش حاضر است، پورمحمدی و همکاران (2015) با توزیع پرسشنامه میان ۴۰۰ نفر از زنان شهر و تحلیل عاملی داده‌ها به این نتیجه رسیدند که آنان از برخی عوامل کالبدی، دسترسی و امنیت فضاهای عمومی اورمیه راضی نیستند. بنابراین، نگارندگان پیشنهاداتی در راستای ارتقا امنیت و مولفه‌های محیطی این فضاها ارائه کرده‌اند. با مطالعه پیشینه پژوهش این نتیجه آشکار می‌شود که پژوهش‌های پیشین بیشتر به ارزیابی وضعیت موجود اجتماع‌پذیری فضای شهری پرداخته‌اند و نسبتاً از آینده پژوهی اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهری غافل مانده‌اند. این در حالی است که شهرها همواره تجلی‌گاه امیدها و آرزوهای بشری برای نیل به سطوح متعالی تمدن که زمینه‌ساز آرامش، سعادت و تعالی باشد، بوده‌اند و روشن است که فضاگردانی

شهرهای کنونی که توأمان از فرآیندهای محلی، ملی و جهانی تأثیر می‌پذیرند، تنها از راه کاربست تفکری برنامه‌ریزانه و آینده‌پژوهانه به ارتقا کیفی می‌رسد. در پژوهش حاضر سعی شده است تا با دیدی آینده‌پژوهانه، سناریوهای افزایش قابلیت اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی مورد مذاقه قرار گیرند. اما پیش از آن لازم است تعریف دقیقی از دو کلیدواژه ی پژوهش، یعنی فضای عمومی و اجتماع‌پذیری ارائه دهیم.

فضاهای عمومی

فضاهای شهری در یک تقسیم‌بندی مرسوم، در دو دسته عمومی و خصوصی‌جانمایی می‌شوند. فضای عمومی شهری، یک فضا درون ناحیه شهر است که برای همه مردم دسترس پذیر و زمینه فعالیت آن‌هاست (Jalaladdini & Oktay, 2012). مفهوم فضای عمومی که امروزه به کار گرفته می‌شود، ریشه در مفاهیم مدرن که از قرن هجدهم ظهور پیدا کرده‌اند، داشته و جامعه را به عنوان قلمرویی برای انعقاد ارتباط بین غریبه‌ها قلمداد می‌کند (Madanipour, 2003). این فضاها امکان حیات دموکراسی در شهر را فراهم می‌آورند و به غریبان اجازه می‌دهند تا با حفظ فردیت خود، به تعامل با دیگران بپردازند. رابطه بین امر فیزیکی و امر اجتماعی به سان "تئاتر" نگریسته شده است در جایی که فضاهای عمومی شهری، پس زمینه تعاملات اجتماعی می‌شوند (Abu-Dayyeh, 2018). این اظهار به این معناست که امر اجتماعی بدون امر فیزیکی امکان وجود نخواهد داشت. در این بین تعریف مشخص از اینکه دقیقاً چه فضاهایی، فضای عمومی تلقی می‌شوند، وجود ندارد؛ چنانکه رفیعیان (۲۰۰۲)، در بیان دایره شمول فضاهای عمومی، برخی فضاهای عمومی-خصوصی که دسترسی عموم مردم حداقل در ساعاتی از روز در آن آزاد است را نیز به شمار آورده است (Rafeian, 2002). یا برخی چون خسرو شاهی و همکاران (۲۰۲۱). کتابخانه‌ها، کافه‌ها، رستوران‌ها، تالارها، ساختمان‌های مذهبی و... را نیز جزو مکان‌های عمومی به حساب آورده‌اند (Khosroshahi et al, 2021). اما اگر بخواهیم شرط دسترسی‌پذیری فضاهای عمومی را برای همه شهروندان برقرار کنیم، باید از فضاهای در و دروازه دار که امکان حضور همه شهروندان در آن‌ها به هر دلیلی امکان‌پذیر نیست، صرف نظر کنیم. فضاهایی چون کتابخانه‌ها، کافه‌ها، تالارها و... می‌توانند در قالب هتروتوپیاها، فضاهای سوم و... از فضاهای عمومی مشتق شوند. در این بین رجوع به تقسیم‌بندی رهنمایی و اشرافی (۲۰۰۷)، از انواع فضاهای شهری مفید خواهد بود:

- فضاهای خصوصی: آن بخش از فضاهای شهر که به‌صورت خصوصی توسط اشخاص تحت تصرف یا تملک قرار گرفته و مورد استفاده قرار می‌گیرد، مانند: خانه‌های مسکونی، حیاطها، باغ‌های خصوصی
- فضاهای نیمه‌خصوصی یا نیمه‌عمومی: آن دسته از فضاهای شهر که به علت محدودیت در هدف و کاربری آن، توسط اشخاص خاصی از افراد مورد استفاده قرار می‌گیرد. مانند: مجتمع‌های مسکونی و محوطه‌های آن‌ها، ورزشگاه‌ها و نمایشگاه‌ها
- فضاهای عمومی: آن دسته از فضاها می‌باشند که عموم شهروندان بدون نیاز به کنترل و... حق ورود و حضور در آنان را دارند. مانند: خیابان‌ها، پارک‌ها، میادین، بازارها و مساجد.

در مقاله حاضر نیز، فضای خیابان‌ها، میادین، پارک‌ها و بازارها به عنوان فضاهای عمومی در نظر گرفته شده‌اند. نکته حائز اهمیت در خصوص فضاهای عمومی، وساطت آن‌ها در شکل‌گیری تعاملات اجتماعی بین شهروندان است. در یک فضای عمومی که به خوبی طراحی و مدیریت می‌شود، زره زندگی روزمره می‌تواند حذف شود (Jalaladdini & Oktay, 2012). بدینوسیله بر خلاف فضاهای محصور شده که توانایی سخن گفتن و نوشتن متن شهری را از شهروندان سلب می‌کنند، فضاهای عمومی چنین امکانی را تقویت می‌کنند.

اجتماع‌پذیری

استفاده از واژه های اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز، بیانگر کیفیت‌های فضایی هستند که مردم را گرد هم آورده و یا از هم دور می‌نمایند (Shahkaramipour et al, 2021). این واژه‌ها به طرز هوشمندانه‌ای با واژه لاتین مرکزگرایی در هم تنیده شده‌اند که معنی لغوی آن، گرایش به مرکز است. بنابراین فضای اجتماع‌پذیر، فضایی است که افراد را گرد هم می‌آورد و فضای اجتماع‌گریز فضایی است که به مانند نیروی گریز از مرکز، که اشیاء را از مرکز دور می‌کند، افراد را از گرد هم پراکنده می‌سازد (Lawson, 2020:146). فرآیند اجتماع‌پذیری، با برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره‌برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری قابل حصول است (Eliasi et al, 2016). دانش پور و چرخچیان، فرآیند اجتماع‌پذیری در درون فضاهای عمومی را بر چهار مرحله: پذیرا بودن فضا برای حضور افراد، تامین آسایش روانی و فیزیکی، لذت بردن از حضور در فضا و تداوم حضور اجتماعی فعال در فضا مبتنی می‌دانند (Karami & Mohammadhoseini, 2018). اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی مورد توجه محققان معاصر حوزه برنامه‌ریزی شهری بوده است. بویژه که مفهوم توسعه اجتماع-محور در برنامه‌ریزی شهری معاصر در واکنش به انتقادهای رویکرد بالا به پایین و مدرنیستی توسعه شهری پدید آمد. این مفهوم، شاخصهایی چون: تعداد پارک‌ها، نسبت فضاهای سبز به ساخته شده، سطوح تراکم شهری، مشارکت، عدالت اجتماعی و... را شامل می‌شود (Tavakoli et al, 2014). اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی، موجب ارتقا روحیه همبستگی، رشد فردی، ایجاد برابری همه شهروندان، بدون درنظر گرفتن جنسیت، نژاد، قومیت، سن یا سطح اجتماعی و اقتصادی است (Shahkaramipour et al, 2021). این

عبارت، یعنی فرا رفتن از تقسیمات و تمایزات شهروندان، اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهری را از اجتماعات فستیوالی، آیینی، اعتراضی، کارناوالی و... جدا می‌کند. در این تحقیق هم منظور ما از اجتماع‌پذیری، بیشتر معطوف با اجتماعات روزمره در فضاهای شهری است. در واقع هرگاه از فضای عمومی و تأثیر آن در جامعه سخن به میان می‌آید، دو مفهوم از فضا به ذهن متبادر می‌شود؛ ابتدا فضاهای عمومی که به‌صورت فیزیکی و کالبدی معنا می‌شوند مانند: پارک‌ها، میادین، خیابان‌ها و... و دیگری فضاهای موجود برای شکل‌گیری اجتماع‌های انسانی مستقل از دولت که به میزان آزادی‌های اجتماعی در ذهن فرد شکل می‌گیرد (Mohammadzadeh balalabi et al, 2021). در نهایت باید گفت مفهوم اجتماع‌پذیری در پژوهش حاضر، با حضور افراد در فضاهای سوم، هتروتوپیاها، کارناوال‌ها، جشنواره‌ها و مراسمات آیینی و... متفاوت بوده و به مفهوم حضور روزمره شهروندان و اجتماعات انسانی در فضاهای عمومی چهارگانه: میادین، خیابان‌ها، پارک‌ها و بازارهاست. رابرت پارک، سه شیوه از اجتماع را متمایز می‌کند: اولین آن‌ها بر پایه مدلی از محلیت قرار دارد که در آن اجتماع‌ها گرد مکان بازنمایی می‌شوند... دومین شیوه، مدلی اجتماعی است که در آن اجتماع‌ها به وسیله شبکه‌ها و نهادهای اجتماعی تعریف می‌شوند این مدل بیشتر روایت‌هایی از اجتماع قومی را تشکیل می‌دهد... سومین مدل، مدل عاطفی از اجتماع است که در آن هویت و علائق مشترک، احساسی از تعلق و وابستگی را موجد می‌شوند (Tonkiss, 2008). در پژوهش حاضر فضا‌مندی اجتماع مورد توجه است و اجتماعاتی که بر پایه مدل‌های قومی یا معطوف به بستر شبکه‌های اجتماعی مجازی دوستان باشند، در قلمرو این پژوهش نمی‌گنجد.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش (نگارندگان)

در ادامه، شاخص‌های مؤثر بر کیفیت اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته‌اند، ذکر می‌گردند.

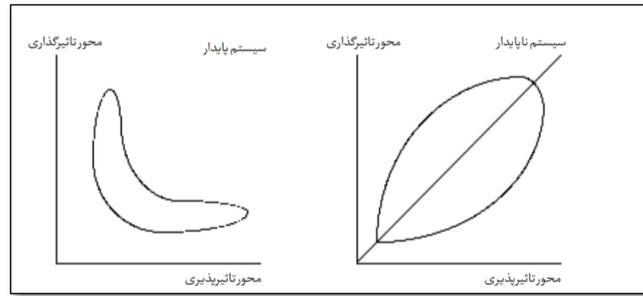
جدول ۱. شاخص‌های مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی

شاخص‌ها
نظارت بر فضا- ۲۴ ساعته بودن فضا- تسهیلات موجود در فضا- تنوع و اختلاط کاربری- میزان حفاظت از فضا- میزان دسترسی به فضا- چندمنظوره بودن فضا- اندازه کالبدی فضا- تنوع بصری موجود در فضا- حضور گروه‌های مختلف سنی و جنسی- میزان نظارت عمومی بر فضا- غنای فعالیت‌ها در فضا- تنوع (فرم) فضا- وضعیت بهداشت و سلامت عمومی فضا- وجود فضاهای سبز- تعداد راه‌های دسترسی به فضا- وجود جاذب‌های بصری- وجود محرک‌های حسی در فضا- تنوع گروه‌های اجتماعی کاربر فضا- میزان وجود پیاده‌راه‌ها در فضا

منبع: شجاعی و پرتوی (۱۳۹۴)؛ جیکوبز (۱۳۸۶)؛ صراف معیری و سهیلی (۱۴۰۰)؛ کارمونا (۲۰۰۴)؛ به نقل از محمدزاده‌بالامی و همکاران، (۱۴۰۰) کرمی و محمدحسینی (۱۳۹۷)؛ روان‌بخش و میرآبادی (۱۳۹۷)؛ بنتلی (۱۹۸۵)؛ به نقل از محمدزاده‌بالامی و همکاران، (۱۴۰۰)؛ الیاسی و همکاران (۱۳۹۵)؛ زیمل (۱۳۲۲)؛ منصوری و جهانبخش (۱۳۹۵)؛ Wheeler (1971)؛ Aram et al. (2018)، Ewa (2010)، Farshidi (2016).

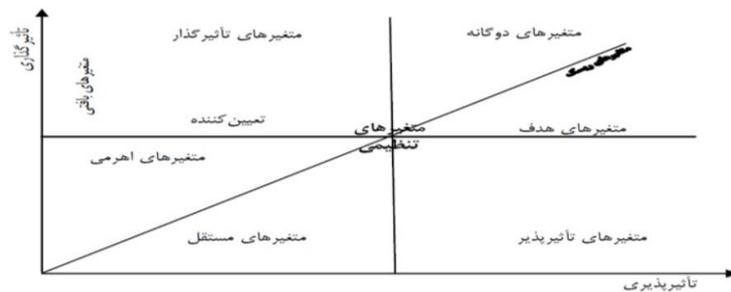
مواد و روش تحقیق

این پژوهش از سنخ پژوهش‌های کاربردی با رویکرد آینده پژوهی و سناریونویسی است. منابع جمع‌آوری اطلاعات شامل منابع کتابخانه‌ای و داده‌های میدانی بوده است. روش تحلیل اطلاعات روش تحلیل متقاطع در فضای نرم افزار میک مک و سناریو ویزارد بوده است. ابتدا شاخص‌های مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهری با مطالعه منابع کتابخانه‌ای شناسایی شدند و سپس با ساخت پرسشنامه‌ی اثرات متقاطع، اثرات عوامل شناسایی‌شده، بریکدیگر طی تحلیل ساختاری مورد ارزیابی خبرگان (در طیف ۰ تا ۴) قرار گرفت. خبرگان به شیوه نمونه‌گیری گلوله‌برفی از جامعه آکادمیک حوزه موضوعی پژوهش به تعداد ۲۴ نفر انتخاب شدند. از نظر تحصیلات، ۸ نفر از خبرگان دارای تحصیلات دکتری تخصصی، ۱۲ نفر کارشناسی ارشد و ۴ نفر کارشناسی هستند. به لحاظ تخصص نیز ۱۵ نفر در حوزه جغرافیای انسانی، ۷ نفر جغرافیای طبیعی و دو تن در آمایش سرزمین تخصص دارند. ۱۶ نفر از پاسخگویان مرد و ۸ نفر زن بودند. داده‌های جمع‌آوری شده پرسشنامه، در قالب یک ماتریس ۲۰ * ۲۰ وارد نرم‌افزار میک مک شد. در این بین پایداری یا ناپایداری سیستم، از طریق الگوی پراکنش متغیرها مورد بررسی قرار گرفت. طبق شکل ۲، چنانچه الگوی توزیع متغیرها، ال مانند باشد، سیستم پایدار و اگر متقارن باشد، سیستم ناپایدار است.

شکل ۲. الگوی پایداری یا ناپایداری سیستم (Ghahramani & Sajadi, 2021)

سپس با استفاده از نمودار وابستگی - تأثیرگذاری نرم افزار میک مک (شکل ۳)، انواع متغیرها مورد شناسایی قرار گرفت. در گام بعدی متغیرهایی که بیشترین میزان تأثیرگذاری/پذیری مستقیم و غیرمستقیم را در سیستم داشته و جزء متغیرهای ریسک سیستم بودند، برای ادامه کار سناریو نویسی انتخاب شده و با تدوین منطق سناریو و ارزیابی ماتریس متقاطع (ارزش‌های ۳- تا ۳)، توسط پرسشنامه محقق ساخته خبرگان، این مقادیر با سه پیشفرض: ثابت ماندن، کاهش یافتن و افزایش یافتن، در نرم‌افزار سناریوویزارد وارد شده و سناریوهای مطلوب تدوین گردیدند.

شکل ۳. نمودار تأثیرگذاری - وابستگی، نرم افزار میک مک (Ghahramani & Sajadi, 2021)

محدوده مورد مطالعه

محدوده این پژوهش شهر ارومیه، مرکز استان آذربایجان غربی است. واژه اورمیه ترکیبی از دو واژه اور (شهر به عنوان قلب یا اورک در ترکی) و میه (آب) است. این شهر ۴۲/۷ کیلومتر مربع مساحت دارد و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۳۳۲ متر است. از نظر فرهنگی و اجتماعی نیز، عمدتاً از اقوام آذری، کرد، ارمنی و آشوری تشکیل شده است. اقتصاد این شهر مبتنی بر کشاورزی و بویژه محصولات گندم، انگور و کلزا استوار است. بافت شهر ارومیه دارای محلات و فضاهای تاریخی و همچنین محلات و توسعه‌های جدید است.

بحث و یافته‌های تحقیق

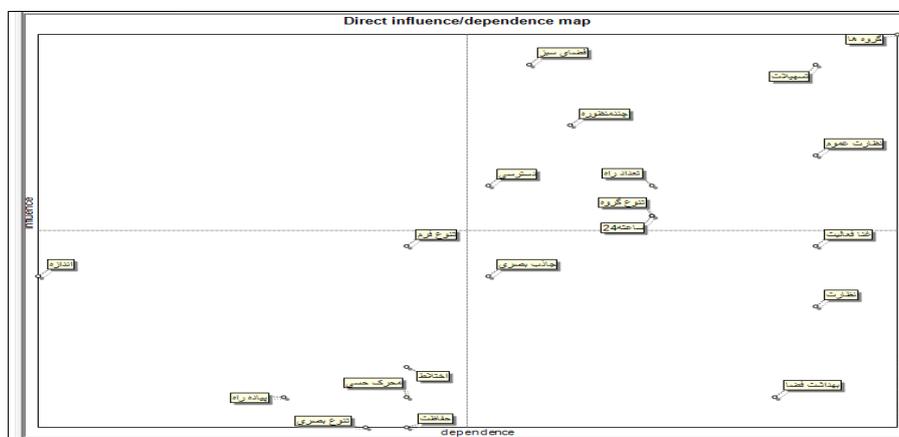
شناسایی پیشران‌های کلیدی مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر ارومیه پس از تعیین اثرات متقابل شاخص‌ها توسط خبرگان در یک ماتریس متقارن ۲۰*۲۰، مد پاسخ‌ها محاسبه و وارد نرم‌افزار میک مک شد. میزان پرشدگی ماتریس ورودی بیش از ۹۱ درصد بوده که حاکی از این است که شاخص‌های منتخب در بیش از ۹۱ درصد از روابط ممکن، بر هم تأثیر گذاشته‌اند. بنابراین با یک سیستم ناپایدار طرف هستیم زیرا پیشران‌ها روابط متعدد و پراکنده بر یکدیگر دارند. این تأثیرات ۲۱۵ بار اثر قوی با عدد ۳، ۱۰۲ بار اثر متوسط با عدد ۲، ۴۸ بار اثر ضعیف با عدد ۱ مشخص شده‌اند، ۳۵ بار نیز عدد صفر به معنای عدم تأثیر تکرار شده است. میزان پایداری سیستم با دو بار چرخش به ۱۰۰ درصد رسیده است.

جدول ۲. وضعیت پایداری سیستم در میک مک

چرخش	تأثیرگذاری	وابستگی
۱	۹۴٪	۹۲٪
۲	۱۰۱٪	۱۰۰٪

منبع: (نگارندگان)

گراف تأثیرگذاری/پذیری شاخص‌ها در صفحه میک‌مک، انواع متغیرها را در سیستم مشخص می‌کنند. در این گراف، محور افقی، نشانگر وابستگی و محور عمودی نشانگر تأثیرگذاری است. این گراف در درجه نخست، حاکی از ناپایدار بودن سیستم است چرا که پراکنش متغیرها در صفحه به‌گونه‌ای است که اکثر متغیرها حول قطر صفحه پراکنده شده‌اند. در واقع وجود متغیرهای ریسک، این سیستم را به سوی ناپایداری سوق داده است. از نظر سنخ‌شناسی انواع پیشران‌های سیستم، متغیرهای میزان وجود پیاده‌راه، وجود تنوع بصری، وجود محرک‌های حسی، میزان اختلاط کاربری‌ها، میزان حفاظت از فضا، تنوع بصری موجود در فضا و اندازه کالبدی فضا، در زمره متغیرهای مستقل سیستم جانمایی می‌شوند که کمترین میزان تأثیرگذاری/پذیری را در میان سایر متغیرها دارند. متغیرهای وضعیت بهداشتی فضا، نظارت بر فضا و غنای فعالیت‌ها در فضا، جزء متغیرهای نتیجه سیستم دسته‌بندی می‌شوند که میزان تأثیرگذاری کم و تأثیرپذیری زیادی دارند. متغیرهای تنوع فرم فضا، وجود جاذب‌های بصری در فضا، میزان دسترسی به فضا، تنوع گروه‌های اجتماعی کاربر فضا، ۲۴ ساعته بودن فضا و تعداد راه‌های دسترسی به فضا، متغیرهای تنظیمی سیستم محسوب می‌شوند که در حول محور مرکزی نمودار جانمایی شده‌اند. نهایتاً متغیرهای چندمنظوره بودن فضا، میزان نظارت عمومی بر فضا، وجود فضاهای سبز، میزان تسهیلات موجود در فضا و حضور گروه‌های مختلف سنی از متغیرهای دووجهی سیستم هستند که تأثیرگذاری/پذیری بسیار بالایی در سیستم دارند و از بین آن‌ها متغیر نظارت عمومی بر فضا، متغیر هدف و الباقی متغیر ریسک می‌باشند.

شکل ۴. نمودار تأثیرگذاری/پذیری سیستم در میک‌مک (نگارندگان)

پس از شناسایی ۲۰ پیشران مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر ارومیه و تعیین انواع آن‌ها در سیستم، با بررسی میزان اثرات بدست آمده از میک‌مک پیشران‌ها کلیدی مناسب برای سناریونویسی تعیین شدند. این پیشران‌ها در ماتریس متقاطع ورودی ما دارای دو بعد است؛ مجموع سطری هر یک از پیشران‌ها میزان تأثیرگذاری آن را نشان می‌دهد و مجموع ستونی مقدار تأثیرپذیری هر پیشران از سایر پیشران‌ها را مشخص می‌کند. اندازه‌گیری این مقادیر به دو صورت مستقیم و غیرمستقیم انجام می‌شود تا روابط مستقیم و غیرمستقیم پیشران‌ها به آشکارگی برسند. همانطور که در جدول ۳ مشخص شده است، متغیرهای حضور گروه‌های مختلف سنی، وجود فضاهای سبز، میزان تسهیلات موجود در فضا، چندمنظوره بودن فضا و میزان نظارت عمومی بر فضا، هم در بخش تأثیرات مستقیم و هم تأثیرات غیرمستقیم رتبه‌های اول تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند و اثربخشی بیشتری بر سیستم دارند. این متغیرها همان متغیرهای دووجهی و ریسک سیستم می‌باشند که در منتهی شمال شرقی صفحه تأثیرگذاری/پذیری میک‌مک قرار داشته، هم از متغیرهای دیگر شدیداً تأثیر می‌پذیرند و هم اثرگذاری شدیدی بر آن‌ها دارند و بنابراین سیستم قویاً از تغییرات آن‌ها متأثر می‌شود و حالت ناپایداری نیز به آن داده‌اند. یعنی تغییرات آن‌ها به تغییرات اساسی در کل سیستم می‌انجامد. بنابراین پنج پیشران یاد شده برای ادامه کار سناریونویسی انتخاب شدند.

جدول ۳. رتبه‌بندی پیشران‌ها بر حسب اثرات مستقیم و غیرمستقیم

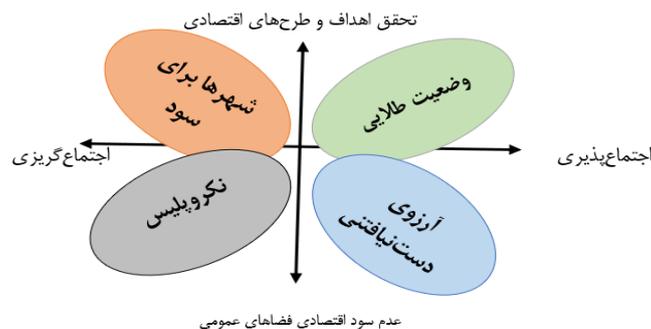
رتبه	برچسب پیشران	اثر مستقیم	برچسب پیشران	اثر غیرمستقیم
۱	گروه‌ها	۵۷۹	گروه‌ها	۵۷۰
۲	تسهیلات	۵۶۸	فضای سبز	۵۶۴
۳	فضای سبز	۵۶۸	تسهیلات	۵۶۲

رتبه	برچسب پیشران	اثر مستقیم	برچسب پیشران	اثر غیرمستقیم
۴	چندمنظوره	۵۴۶	چندمنظوره	۵۴۰
۵	نظارت عمومی	۵۳۵	نظارت عمومی	۵۳۳
۶	دسترسی	۵۲۳	دسترسی	۵۲۵
۷	تعداد راه	۵۲۳	تعداد راه	۵۱۷
۸	۲۴ ساعته	۵۱۲	تنوع گروه	۵۱۴
۹	تنوع گروه	۵۱۲	۲۴ ساعته	۵۱۳
۱۰	غنا فعالیت	۵۰۱	غنا فعالیت	۵۰۶
۱۱	تنوع فرم	۵۰۱	تنوع فرم	۵۰۶
۱۲	اندازه	۴۹۰	جاذب بصری	۴۹۲
۱۳	جاذب بصری	۴۹۰	اندازه	۴۸۷
۱۴	نظارت	۴۷۹	نظارت	۴۸۴
۱۵	اختلاط	۴۵۷	اختلاط	۴۶۱
۱۶	بهداشت فضا	۴۴۵	بهداشت فضا	۴۵۰
۱۷	محرك حسی	۴۴۵	پیاده راه	۴۴۸
۱۸	پیاده راه	۴۴۵	محرك حسی	۴۴۵
۱۹	حفاظت	۴۳۴	حفاظت	۴۳۹
۲۰	تنوع بصری	۴۳۴	تنوع بصری	۴۳۵

منبع: (نگارندگان)

تعیین وضعیت‌های احتمالی پیشران‌ها برای سناریونویسی

برای پنج پیشران منتخب، که بازیگران اصلی سیستم نامیده شدند، حالت‌های مختلفی از منظر آینده‌پژوهی و برنامه‌ریزی متصور است. از این رو برای هر یک از پیشران‌ها سه وضعیت مطلوب (سبز رنگ)، ایستا (زرد رنگ) و بحرانی (سرخ رنگ) تعیین گردید؛ بنابراین ۱۵ وضعیت احتمالی برای سناریونویسی وجود دارند. از سه وضعیت برای پیشران‌ها، وضع مطلوب، نشانگر فرض مطلوب و خوشبینانه درباره اجتماع پذیری فضاهای عمومی اورمیه است. وضع بینابین، استمرار وضع موجود و وضع بحرانی، بدبینانه‌ترین احتمال برای آینده اجتماع پذیری است. به‌طور مثال برای پیشران میزان تسهیلات موجود در فضا، حالت مطلوب شامل سرمایه‌گذاری برای افزایش میزان تسهیلات موجود در فضا است. حالت ایستا بدون تغییر ماندن تسهیلات موجود بدون افزایش و یا کاهش آن‌ها است و حالت بحرانی، عدم سرمایه‌گذاری نه برای افزایش، همچنین نه برای حفظ تسهیلات موجود تعریف می‌شود. پس از تعیین وضعیت‌های احتمالی، پرسشنامه تأثیرات متقابل هر یک از وضعیت‌های ۱۵ گانه بر یکدیگر توسط خبرگان این حوزه موضوعی تکمیل شد. داده‌ها توسط نرم‌افزار سناریوویزارد مورد بررسی قرار گرفت که در مجموع ۱ سناریو قوی، ۱۵ سناریو باورکردنی و ۲۰۶ سناریو ضعیف برای آینده اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی شهر ارومیه شناسایی شدند. امتیاز مطلوبیت سناریوهای استخراج شده با مجموع سطری اندازه‌گیری می‌شود. بدین ترتیب که هر وضعیت مطلوب ۳ امتیاز، هر وضعیت بینابین ۱ امتیاز و هر وضعیت بحرانی ۳- امتیاز دارد. با توجه به اینکه ۵ پیشران در هر سناریو وجود دارند، بیشترین امتیاز مطلوب برای سناریوها ۱۵ و کمترین امتیاز ممکن ۱۵- خواهد بود.

شکل ۵. منطق سناریو (نگارندگان)

با توجه به اینکه وضعیت‌های پرشماری برای پیشران‌های منتخب وجود دارد، سعی کردیم تا با تدوین منطق سناریو، نگاه‌دارنده‌هایی را مدنظر قرار دهیم تا بتوانیم سناریوهای مستخرج را با توجه به آن‌ها تبیین کنیم. بنابراین دو منطق "میزان اجتماع پذیری" و "میزان اقتصادی بودن" برای توسعه سناریوهای پژوهش انتخاب شدند.

تحلیل سبب سناریوها

سناریو قوی: فضاهای سبز خدمات رسان

تنها سناریو قوی پژوهش حاکی از حرکت به سوی فضاهای سبز عمومی است که ارائه دهنده خدمات و تسهیلات متنوعی به ساکنان هستند؛ در حالی که امروزه فضا و بویژه فضای عمومی به یک کالای مبادله‌ای تقلیل یافته‌اند، رعایت دو پیشران وجود فضاهای سبز کافی و افزایش ارائه خدمات و تسهیلات می‌تواند نوید حرکت به سوی فضاهای انسان‌مدارانه و نه تجاری سازی فضاها باشد. بنابراین این سناریو همچنین می‌تواند "شهرها برای مردم و نه برای سود" لقب بگیرد. با این حال، این سناریو سرمایه‌گذاری عظیم دولتی برای ایجاد و حفاظت از فضاهای سبز و خدمات‌رسان را می‌طلبد که می‌تواند نقطه ضعف قوی‌ترین سناریو پژوهش باشد. از نظر مطلوبیت نیز بر اساس جدول ۴، سه پیشران تنوع گروه‌های کاربر فضا، چندمنظورگی فضا و نظارت قانونی بر فضا در این سناریو وضعیت بحرانی دارند و قوی‌ترین سناریو پژوهش بر اساس امتیاز اثر، یک سناریو نامطلوب و بحرانی است.

جدول ۴. مشخصات سناریو قوی پژوهش

پیشران سناریو	تنوع گروه کاربر	خدمات و تسهیلات	فضاهای سبز	چندمنظورگی	نظارت قانونی
	وضعیت	وضعیت	وضعیت	وضعیت	وضعیت
سناریو قوی	بحرانی	مطلوب	مطلوب	بحرانی	بحرانی

منبع: (نگارندگان)

سناریوهای باورکردنی

مجموعاً ۱۵ سناریو باورکردنی از نرم‌افزار بدست آمد که مطابق جدول ۵، و بر حسب مجموع امتیاز اثر معرفی شده‌اند. چنان که مشاهده میشود، از کل ۷۵ وضعیت گزارش شده، ۳۷ وضعیت حالت بحرانی دارند و تقریباً نیمی از صفحه سناریو را شامل می‌شوند. ۱۹ وضعیت ایستا بوده و حالتی بینابین دارند. در حالی که تنها ۱۹ وضعیت حالت مطلوب داشته و با رنگ سبز مشخص شده‌اند. در نگاه نخست می‌توان دریافت که احتمال وقوع وضعیت‌ها و سناریوهای بحرانی در آینده‌ی اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی ارومیه بیشتر از وضعیت مطلوب است.

جدول ۵. مشخصات سناریوهای باورکردنی بر حسب مجموع امتیاز اثر (از بیشترین به کمترین)

پیشران سناریو	تنوع گروه کاربر	خدمات و تسهیلات	فضاهای سبز	چندمنظورگی	نظارت قانونی
	وضعیت	وضعیت	وضعیت	وضعیت	وضعیت
سناریو اول	مطلوب	بحرانی	بحرانی	مطلوب	مطلوب
سناریو دوم	بحرانی	بحرانی	ایستا	ایستا	بحرانی
سناریو سوم	بحرانی	ایستا	ایستا	بحرانی	ایستا
سناریو چهارم	بحرانی	مطلوب	مطلوب	بحرانی	بحرانی
سناریو پنجم	بحرانی	مطلوب	ایستا	بحرانی	بحرانی
سناریو ششم	بحرانی	بحرانی	ایستا	مطلوب	بحرانی
سناریو هفتم	بحرانی	ایستا	ایستا	بحرانی	مطلوب
سناریو هشتم	بحرانی	بحرانی	ایستا	بحرانی	مطلوب
سناریو نهم	ایستا	بحرانی	بحرانی	مطلوب	ایستا
سناریو دهم	مطلوب	بحرانی	مطلوب	مطلوب	بحرانی
سناریو یازدهم	ایستا	بحرانی	بحرانی	ایستا	بحرانی
سناریو دوازدهم	بحرانی	بحرانی	ایستا	بحرانی	بحرانی
سناریو سیزدهم	ایستا	ایستا	مطلوب	بحرانی	مطلوب
سناریو چهاردهم	بحرانی	ایستا	مطلوب	بحرانی	مطلوب
سناریو پانزدهم	مطلوب	بحرانی	ایستا	بحرانی	مطلوب

منبع: (نگارندگان)

به‌طور کلی این ۱۵ سناریو باورکردنی را می‌توان بر اساس امتیاز مطلوبیت در سه دسته سناریوهای مطلوب: سناریوهای اول، دهم و سیزدهم، ایستا؛ سناریوهای چهاردهم و پانزدهم و سناریوهای بحرانی یا نامطلوب: سناریوهای دوم، سوم، چهارم، پنجم، ششم، هفتم، هشتم، نهم، یازدهم و دوازدهم جای داد. در یک نگاه کلی می‌توان گفت از بین این سناریوها، سناریوهای بحرانی رتبه‌های بالاتری در بین سایرین دارند و محتمل‌ترند. با این حال این سه دسته سناریو بر اساس مطلوبیت و منطق سناریو تحلیل می‌شوند. سناریوهای مطلوب آنهایی هستند که به بهبود و ارتقا وضعیت پیش‌رانه‌های پنجگانه پژوهش در آینده ی وضعیت اجتماع پذیری فضاهای عمومی قائل هستند. در سناریوهای ایستا میانگین امتیازات کسب شده، به ثبات و بقای وضعیت کنونی پیش‌رانه‌ها گرایش دارد و در سناریوهای نامطلوب و بحرانی، پیش‌رانه‌ها وضعیت کاهشی دارند و میانگین امتیاز کسب شده برای آن‌ها نسبت به بقیه سناریوها کمتر است.

دسته اول: سناریوهای مطلوب

این دسته شامل سناریوهای اول، دهم و سیزدهم است که بر اساس جدول ۶، مقدار مطلوبیت آن‌ها مشخص شده است. هر وضعیت مطلوب ۳ امتیاز، ایستا ۱ امتیاز و بحرانی ۳- امتیاز دارند.

جدول ۶. امتیاز سناریوهای مطلوب پژوهش

امتیاز مطلوبیت	تعداد وضعیت‌ها			سناریو
	بحرانی	ایستا	مطلوب	
۳	۲	۰	۳	اول
۳	۲	۰	۳	دهم
۵	۱	۲	۲	سیزدهم

منبع: (نگارندگان)

سناریو باورکردنی اول: فضاهای به‌صرفه و اقتصادی

محتمل‌ترین سناریو از نظر مجموع امتیازات، یک سناریو مطلوب است. اما مطلوبیت آن از دید اقتصاد شهری قابل توجه است؛ در سناریو اول ضمن کاهش هزینه‌ی ایجاد و نگهداری از تسهیلات و خدمات و فضاهای سبز، امکان تنوع گروه‌های اجتماعی کاربر یک فضا بیشتر می‌شود که خود امکان ایجاد فضاهای عمومی مجزا برای گروه‌های مختلف را کاهش می‌دهد. این وضعیت با چندمنظوره شدن فضا همراه است که امکان منظور کردن و کاربرد فضا را برای اهداف متعددی از سوی کاربران مختلف فراهم می‌کند و می‌تواند گروه‌های بیشتر اقتصادی، اجتماعی و سنی را به سوی فضا جذب کند. البته این نیازمند ارتقا نظارت قانونی بر فضا خواهد بود که در این سناریو بر آن تأکید شده است. با این وجود، این فضاها می‌توانند از نظر اقتصادی و نه اجتماعی مورد توجه باشند و بیشتر از سوی بخش‌های خصوصی حمایت و اداره شوند. سناریو دهم بسیار مشابه سناریو اول است اما نکته مثبت آن افزایش سرمایه‌گذاری برای فضاهای سبز است علاوه بر نقش اقتصادی، یک کارکرد اجتماعی نیز بر آن می‌بخشد. به همین دلیل این سناریو می‌تواند نزدیک‌ترین حالت به وضعیت طلایی منطق سناریوهای این پژوهش باشد که سود اقتصادی و اجتماعی فضاهای عمومی را همزمان فراهم خواهد آورد. سناریو سیزدهم نیز مبتنی بر ارتقای نظارت قانونی بر فضاها و تداوم وضع موجود سرمایه‌گذاری برای حفظ فضاهای سبز و عدم توسعه چندمنظوره است.

دسته دوم: سناریوهای ایستا

این دسته شامل سناریوهای چهاردهم و پانزدهم است که بر اساس جدول ۷، مقدار مطلوبیت آن‌ها مشخص شده است. این سناریوها از نظر امتیاز مطلوبیت حالتی بینابین دارند و بر ثبات و بقای وضعیت موجود پیش‌رانه‌های پنجگانه اجتماع پذیری فضاهای عمومی دارند. در این حالت بهبودی در وضعیت اجتماع پذیری فضاهای عمومی اورمیه ملاحظه نخواهد شد. بلکه منطبق با مدیریت شهری محافظه کار هستند.

جدول ۷. امتیاز سناریوهای ایستای پژوهش

امتیاز مطلوبیت	تعداد وضعیت‌ها			سناریو
	بحرانی	ایستا	مطلوب	
۱	۲	۱	۲	چهاردهم
۱	۲	۱	۲	پانزدهم

هر دو سناریو حالتی ایستا دارند. به این معنا که عموماً بر حفظ و تداوم روند موجود پیشران‌ها در فضاهای عمومی اوریتمیه تأکید دارند. تنها تفاوت دو سناریو در این است که سناریو چهاردهم بر سرمایه‌گذاری برای توسعه فضای سبز مبتنی است و مطلوبیت سناریو پانزدهم بر مطلوبیت تنوع گروه‌های کاربر فضا تأکید دارد.

دسته سوم: سناریوهای بحرانی و نامطلوب

این دسته شامل سناریوهای سناریوهای دوم، سوم، چهارم، پنجم، ششم، هفتم، هشتم، نهم، یازدهم و دوازدهم است که بر اساس جدول ۸، مقدار مطلوبیت آن‌ها مشخص شده است. این دسته شامل بیشتر سناریوهای پژوهش است. این سناریوها کمترین امتیاز مطلوبیت را کسب کرده‌اند و بر بحرانی‌تر شدن وضعیت پیشرانهای اثرگذار بر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی دلالت دارند. در نتیجه تحقق این سناریوها فضاهای عمومی توان اجتماع‌پذیری و نیز رونق اقتصادی خود را از دست خواهند داد و به اسکالپ‌های شهری تبدیل خواهند شد.

جدول ۸. امتیاز مطلوبیت سناریوهای بحرانی پژوهش

سناریو	تعداد وضعیت‌ها			امتیاز مطلوبیت
	مطلوب	ایستا	بحرانی	
دوم	۰	۲	۳	-۷
سوم	۰	۳	۲	-۳
چهارم	۲	۰	۳	-۳
پنجم	۱	۱	۳	-۵
ششم	۱	۱	۳	-۵
هفتم	۱	۲	۲	-۱
هشتم	۱	۱	۳	-۵
نهم	۱	۱	۲	-۱
یازدهم	۰	۲	۳	-۷
دوازدهم	۰	۱	۴	-۱۱

منبع: (نگارندگان)

سناریو باورکردنی دوازدهم: فضاهای نکرپولیس

این سناریو بدترین حالت محتمل برای آینده اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی است که بدترین امتیاز مطلوبیت با مقدار ۱۱- متعلق به آن است. در این حالت ضمن وضعیت بحرانی ارائه خدمات و تسهیلات، تنوع گروه‌های اجتماعی کاربر فضا رو به کاهش می‌گذارد و با بحرانی شدن احتمال چندمنظورگی فضا، عملاً امکان جذب‌کنندگی جمعیت از دست می‌رود. از طرفی نظارت بر فضا کاهش می‌یابد که این به همراه کاهش جمعیت کاربر فضا به عنوان "چشم‌های فضا" از امنیت فضا و به تبع آن شهر می‌کاهد. چنین فضاهایی نه فضای تعاملات و جذب‌کنندگی که اسکالپ‌های اجتماعی و فضایی هستند که از سوی شهروندان فراموش شده و حتی می‌توانند کانون‌های جرم‌خیز آتی شهر باشند. از این رو می‌توان این فضاها را فضاهای مرده شهری یا نکرپولیس و اجتماع‌گریز نامید. سایر سناریوهای این دسته، با شدت نسبتاً کمتری، حالتی مشابه با سناریوی تشریح شده دارند و از تشریح بیشتر آن‌ها صرف‌نظر می‌گردد. با این حال امکان وقوع سناریوهای بحرانی بیشتر از سایر سناریوهاست.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

فضاهای عمومی شهر نبض‌های شهر هستند. برنامه‌ریزی و مدیریت این فضاها امکان افزایش زیست‌پذیری، خلاقیت و فراغت را برای شهروندان فراهم می‌کند و بی‌توجهی به آنان، آن‌ها را تبدیل به اسکالپ‌های اجتماعی و فرهنگی می‌کند و امکان شکل‌گیری کانون‌های جرم‌خیز جدید شهری را فراهم می‌سازد. این پژوهش بر آن است تا با تأکید بر دید برنامه‌ریزانه و آینده‌پژوهانه به فضاهای عمومی شهر اوریتمیه، سناریوهای محتمل را برای افزایش اجتماع‌پذیری این فضاها ارائه دهد. از این رو ابتدا پیشران‌های کلیدی مؤثر بر اجتماع‌پذیری فضاها شناسایی شدند. مجموعاً پنج پیشران کلیدی برای این منظور شناسایی شد که عبارت بودند از حضور گروه‌های مختلف سنی با امتیاز اثرگذاری مستقیم ۵۷۹ و غیرمستقیم ۵۷۰، وجود فضاهای سبز با اثرگذاری مستقیم ۵۶۸ و غیرمستقیم ۵۶۴، میزان تسهیلات موجود در فضا با اثر مستقیم ۵۶۸ و غیرمستقیم ۵۶۲، چندمنظوره بودن فضا با اثر مستقیم ۵۴۶ و غیرمستقیم ۵۴۰ و میزان نظارت عمومی بر فضا با اثرگذاری مستقیم ۵۳۵ و غیرمستقیم ۵۳۳. این پیشران‌ها بیشترین تأثیرگذاری/پذیری را در سیستم داشته و به ناپایدار بودن آن دامن می‌زنند. در مطالعه

محمدی و دیگران (2012) بر فعالیت گروه‌ها در فضا، همگانی بودن و مشارکتی بودن در بالا بردن کیفیت کارکردهای فضاهای عمومی شهر لار تأکید کرده‌اند که با برخی از پیشران‌های کلیدی این پژوهش در قرابت هستند. همچنین آرام و دیگران (2018) نقش فضای سبز را در ارتقا تعاملات در شهر همدان و الیاسی و دیگران (2016) نقش ارتقای مشخصه‌های کالبدی پارک‌های شهری را بر اجتماع‌پذیری در شهر مهاباد، مؤثر ارزیابی کرده‌اند که با پیشران وجود فضاهای سبز پژوهش حاضر همسویی دارد.

در گام بعدی وضعیت‌های احتمالی را برای هر کدام از پیشران‌های فوق، براساس سه حالت افزایشی، ثبات و کاهش تعریف کرده و تاثیر تحقق هر وضعیت را بر وضعیت دیگر به طور متقابل مورد سنجش قرار دادیم. نتیجتاً پس از شناسایی تعداد زیادی از سناریوهای قوی، باورکردنی و ضعیف، سناریوهای طبق منطق سناریو مورد تحلیل قرار گرفتند. از این منظر تنها سناریو قوی این پژوهش محقق کننده اهداف اجتماعی و رفاهی اجتماع پذیري فضاهای عمومی شهر ارومیه را رقم خواهد زد که به دنبال افزایش پیشران فضاهای سبز و ارتقا پیشران ارائه خدمات و تسهیلات به کاربران فضا است اما کارکردهای اقتصادی این فضاها را مغفول می‌گذارد. این سناریو با امتیاز مطلوبیت ۳- یک سناریو نامطلوب است. سناریو باورکردنی اول که محتمل‌ترین سناریو پژوهش بود، حاکی از اهمیت اقتصادی و سودگرایانه فضاهای عمومی ارومیه است. در این وضعیت احتمالی، بر بازده اقتصادی اجتماع‌پذیری فضاها تأکید می‌گردد و کارکردهای اجتماعی فضاها مورد غفلت قرار می‌گیرند. در این سناریو، پیشران میزان فضاهای سبز، کاهش و نامطلوب و پیشران میزان تسهیلات موجود در فضا کاهش می‌یابد. با این حال با امتیاز مطلوبیت ۳+ یک سناریوی مطلوب است. این در قرابت با یافته‌های مدنی‌پور (2019) است که فضاهای عمومی امروزی را در خدمت اهداف اقتصادی و در غفلت از نقش تعاملاتی می‌یابد. همچنین دیوید هاروی فضاهای شهری معاصر را در مرکز فرآیندهای تولید رانت و ثروت قرار می‌دهد که با وضعیت این سناریو قرابت دارد. پورمحمدی و همکاران (2015)، نارضایتی زنان شهر ارومیه به عنوان گروهی از کاربران فضا، از ابعاد اجتماعی و فیزیکی فضاهای عمومی را نتیجه گرفتند که با این سناریو قرابت دارد. اما وضعیت طلایی در سناریو باورکردنی شماره ده با امتیاز مطلوبیت ۳+ محقق خواهد شد که در آن علاوه بر توجه به اهداف اقتصادی، بر بعد اجتماعی فضاها نیز تأکید گذاشته می‌شود. در واقع تحقق این حالت هم می‌تواند از نظر اقتصاد شهری (مانند صرفه جویی در زمین شهری به دلیل افزایشی و مطلوبیت پیشران‌های حضور گروه‌های متنوع اجتماعی در فضا و چندمنظوره بودن آن)، و هم از نظر اجتماعی-رفاهی به آبادانی شهر بیانجامد. و آن را از افتادن در ورطه وضعیت‌های غیرمطلوب همچون سناریو باورکردنی دوازده با امتیاز مطلوبیت ۱۱- که در نتیجه تحقق آن فضاهای عمومی ضمن طرد اجتماع شهری، هیچ سودی برای اقتصاد شهری نخواهند داشت و حتی خود می‌تواند به اسکالپ شهری بدل شوند، برهاند. با این حال مطابق یافته‌های پژوهش، امکان وقوع حالت‌ها و سناریوهای بحرانی در وضعیت آینده ی اجتماع پذیري فضاهای عمومی شهر ارومیه بیشتر از وضعیت‌های مطلوب و ایستا است. دستاورد کار از این نظر می‌تواند توجیه شود که برخلاف پژوهش‌هایی که بر توصیف و تحلیل وضعیت موجود فضاهای عمومی شهر تأکید دارند، قائل به توجه به آینده و وضعیت این فضاها با دیدی برنامه‌ریزانه است چرا که پدیده‌های جغرافیایی، پدیدارهایی "تحت شروط زمان و مکان" (Deleuze, 2019) هستند و همواره می‌توان به آینده مطلوب جغرافیایی شهر، هرچند نه به یک وضعیت اتوپیا، اندیشید و برنامه‌ریزی کرد. از طرفی با کاربست دید آینده‌پژوهانه، خطر امکان و کم و کیف وقوع حالت‌های نامطلوب و بحرانی اجتماع پذیري فضاهای عمومی شهر نیز آشکار گردید.

References

- Ahmadi, A., & Savari, A. (2024). An analysis of the migration of cities to the center of the province; Causes and trends (Case study: West Azerbaijan province). *Human Geography Research*, 56(1), 133-150. doi: [10.22059/jhgr.2023.333456.1008409](https://doi.org/10.22059/jhgr.2023.333456.1008409)
- Abu-Dayyeh, N. (2018). Public urban space: the linguistic turn. *Cogent art & Humanities*, 5 (1) <https://doi.org/10.1080/23311983.2018.1523515>
- Amiriparyan, P., Richer, C., Kiani, Z. (2019). Analyzing the effectiveness of public spaces on sociability potential of cities, Sustainable city conference, [In Persian]. DOI: [10.2495/sc190111](https://doi.org/10.2495/sc190111)
- Aram, F., Solgi, E., Holden, G., (2019). The role of green spaces in increasing social interactions in neighborhoods with periodic markets, *Habitat international*, 84, 24-32 DOI: [10.1016/j.habitatint.2018.12.004](https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2018.12.004)
- Boano, C., Talocci, G. (2014). The politics of play in urban design: Agambens profanation as a recalibrating approach to urban design research, Translated to Persian by: Reza Basiri. *Dialectical space*, 20: 1-30 [In Persian]. Corpus ID: 110613085
- Buadrillard, J. (2009). Mass consumption. Translated to Persian by: Ronak Rezaei. *Kherad name-ye-hamshahri*, 33,34
- Debord, G. (1970). *Society of the spectacle, a black & red translation unauthorized Detroit*.
- Deleuze, G. (2017). *Man and time of modern consciousness*. Translated by: Vaezi, A., Hermes publication [In Persian].

- Eliasi, E., Zandieh, M., & Mahmoudi, A. (2016). Redesigning urban parks with an emphasis on the development of sociability (Case Study: Parks of mahabad city). *Land scape Research and studies* 3(6), 25-42 [In Persian].
- Eliot, A. (2020). *Social theory and psychoanalysis in transition*. Translated by: Sharifi daramadi, p. & Torani, L., Gam-e No Publication [In Persian].
- Ewa, E. (2010). *Urban green spaces and social cohesion*. Thesis for PhD, University of Salford
- Farshidi, A. (2016). *Impact of design on social interaction within urban residential developments in Scotland*, Thesis for PhD, Robert Gordon University <http://hdl.handle.net/10059/2108>.
- ghahramani tolabi, A., & sajadi, J. (2021). Identify key treatment drivers for upgrading Worn out urban tissues with future research (Case study: worn texture of Kermanshah). *Journal of Space and Place Studies*, 1400(18), 50-67, [In Persian], [dor 20.1001.1.25386050.1400.1400.18.4.3](https://doi.org/10.1001.1.25386050.1400.1400.18.4.3)
- Hall, E. T. (1959). *The silent language*. Doubleday and Company, INC., Garden city, NewYork
- Hall, E. T. (1968). *Proxemics*. *Current anthropology*, 9 (2-3), 83-108
- Harvey, D. (2008). *The urbanization of capital*. Translated by: Aghvamimogaddam, A., Akhtaran publication [In Persian].
- Jacobs, J. (2007). *The dead and life of great American cities*. Translated by: Parsi, H., Tehran University press [In Persian].
- Jalaladdini, S., Oktay D. (2012). Urban public spaces and vitality, *Social & behavioral sciences*, 35 (2012) 664-674, [DOI:10.1016/j.sbspro.2012.02.135](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.135)
- Karami, A. & mohamadhoseini, P. (2019). The Effect of Sociability of Public Places on Social Sustainability in Residential Complexes (case study: Mehr Residential Complex's in Ardabil). *Journal of urban studies* 7(26), 43-56 [In Persian]. 10.34785/J011.2018.031
- Lawn, C. (2016). *Wittgenstein and Gadamer: toward post-analytical philosophy of language*. Translated to Persian by: Morteza Abedinifard, Parse press [in Persian]
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Translated by: Donald Nicholson-Smith, Basil Blackwell Ltd
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Translated by: Donald Nicholson-Smith, Basil Blackwell Ltd
- Lefebvre, H. (2014). *Space, Difference, everyday life: Reading Henri Lefebvre*. Translated to Persian by: Afshin Khakbaz & Mohammad Fazeli. Tisa Press
- Madanipoor, A. (2003). *Public and private spaces of the city*. Translated to Persian by: Farshad Noorian. Sazman-E Fanavari-E Ettelaat va erbatat-E Shahr-dari-E Tehran
- Madanipoor, A. (2019). Rethinking public spaces: between rhetoric and reality, *Urban design international*, [doi:10.1057/s41289-019-00087-5](https://doi.org/10.1057/s41289-019-00087-5)
- Mansouri, S. & jahanbakhsh, H. (2017). Factors affecting the measurement of promoting social interaction and socialization in the Urban Space (Case Study: Kermanshah Modares Street). *Journal of iranian Architecture & urbanism* 7(1), 59-65. [In Persian]. <https://doi.org/10.30475/isau.2017.62017>
- Meagher, Sh. (2007). *Philosophy in the streets, walking the city with Engels and de certeau*, *City* 11 (1) 7-20, [DOI:10.1080/13604810701200722](https://doi.org/10.1080/13604810701200722)
- Mohammadi, M., Azimeh, M., Moghadam, H. & Rafiyan, M. (2012). Urban public spaces, Realization of social interactions in historical contexts, (Case study: The old city of Lar). *Journal of restoration of historical works and textures* 2(4), 15-29. [In Persian].
- Mohammadzadeh Balalami, S., & Ghasemi, M., & Nourozi, M., & Nikpour, M. (2021). Identification and analysis of factors affecting the promotion of collective life in urban spaces with emphasis on the factor of confinement and sociability. *Housing and village environment*, 40(173), 33-48 [In Persian]. URL: <http://jhre.ir/article-1-2062-en.html>
- Muffe, Ch. (2013). *Space, Hegemony and radical critique*. Spatial politics, essays for Doreen Massey, A John Wiley & Sons Ltd publication
- Pourmohammadi, M., Khezrnezhad, P., Ahmadi, P., Jahanbin, R. (2015). Examining the degree of adaptation of urban public spaces with the needs of women in Urmia. *Woman in development and politics* 13 (1), 23-40 [In Persian], <https://doi.org/10.22059/jwdp.2015.55204>
- Rafiyan, M. & asghari, A. (2002). the elderly and the need land use planning for urban spaces. the international conference the elderly, faculty rehabilitation [In Persian].
- Rahnamaiee, M. & Ashrafi, Y. (2007). Public spaces of the city and its role in the formation of civil society. *Geography* 5(14,15), 23-45. [In Persian].
- Ravanbakhsh, A. & mirabadi, M. (2018). An explanation and analysis of the socialization in urban parks with emphasis on the rule of the underlying and demographic factors (Case Study: Yasouj City Beach Park). *Research and urban planning* 9(33), 111-124. [In Persian]. [dor 20.1001.1.22285229.1397.9.33.8.7](https://doi.org/10.22285229.1397.9.33.8.7)
- Sarraf Moayerre, P. & soheili, J. (2021). Explain the Effect of Socialization Components of Urban Open Spaces on the Development of Tourism Concept (Case study of Qazvin city). *urban management studies* 13(47) [In Persian].

- Shah Karamipour, N. & Mahdi Nejad, J., movahed, kh., & Moztarzadeh, H. (2021). Dissolved components are effective compatibility garden shah zadeh Mahan, influenced by cognitive nature in the man-made environment. *New attitudes in human geography*13(2), 807_827. [In Persian]. <https://doi.org/10.22067/jgusd.2022.78362.1243>
- Sheikhi, H., & Rezaei, M. (2017). Evaluating environmental quality of walking- based urban spaces and social responding (case study: Ferdowsi Street of Ilam). *Research and urban planning*, 8(29), 83-98, [dor 20.1001.1.22285229.1396.8.29.5.9](https://doi.org/10.1001.1.22285229.1396.8.29.5.9)
- Sheng, Q., Wan, D., Yu, B., (2021). Effect of space configurational attributes on social interactions in urban parks, *Sustainability*, 13, 1-15
- Shojaee, D. & Partovi, P. (2015). Analysis of Factors Affecting the Creation and Promotion of Sociability in Public Spaces in Different Scales of Tehran City (Case studies: Two Neighborhoods and an Area in District 7 Tehran). *Bagh-e Nazar, journal of Nazar Research Center for Art, Architecture and Urbanism* 12(34), 93-108 [In Persian]. https://www.bagh-sj.com/article_11093_en.html
- Simmel, G. (1993). *Meteropolis and mental life*. Translated by: Abazari, Y., *Journal of social sciences letter*, 2 (3), 53-66 [In Persian].
- Tavakolinia, J., Mohammadian, J., Masjedjamei, A., Sarafi, M. *New Thoughts on urban planning*. Ghadyani publishing, Tehran [In Persian].
- Tonkiss, F. (2005). *Space, The city and social theory social relations and urban forms*. Translated to Persian by: Dr.Hamidreza Parsi & Arezou Aflatouni. University of Tehran press, 3rd edition [In Persian].
- Topchi Khosroshahi, M. & Saghafi Asl, A. & Sattari Sarbangholi, H. (2021). Assessing the Feasibility of Quality Indicators of Urban Public Spaces from the Perspective of Carmona (Case study: Tabriz city). *Geography and urban space Development* 8(2), 179-196 [In Persian]. <https://doi.org/10.22067/jgusd.2022.70920.1059>
- Torkaman, A., M Ghaed, S Shemtoub (2017). Hangout, the urban and architectural public space for social and cultural interactions (Case study: Borazjan city). *Research and urban planning* 8 (31), 225-248 [In Persian], [dor 20.1001.1.22285229.1396.8.31.12.0](https://doi.org/10.1001.1.22285229.1396.8.31.12.0)
- Wheeler, O., (1971). Social interaction and urban space, *Journal of geography*, 70(4), 200-203 researchgate.net/publication/278675826